

OCAK BAŞI

Nedir ocak başları?

Ocak evlerin ta başköşesinde duvara gömülü, kemerli, ateş yakılan, bacalı, bacasından duman tüten etrafı açık, ısınma, pişirme, kurutma işine, yarayan bölüm/kısım. Ocak her mevsim evin merkezi. Toplaşma, dertleşme, söyleşme, yeri. Ocak başlarına kinaye hane halkına ocak denir. Ailenin bir arada toplanmasına denir ocak. İnsanların bir arada toplanmasına denir ocak.

Ocak başında ifil ifil, kıvrılan, yükselen şekilden şekle giren alevlere baka baka zaman tüketilir. Bu ifil ifil yanış hikâyesi ocakların görsel çığlıklarıdır. Sesi olsa da duyulsa. Duyulsa idi; seyirlik, ısınmalık doyumluktan haz alınır mıydı?

İfil ifil yanan alevleri, közleri, küllenen korları olan ocak başlarını esasen en iyi şairler anlatır. Ne diyor Mihriban “lambada titreyen alev üşüyor”.Alevler yanan ocakta sana yaklaşan odunlardan çıkan arkası giderek kesilen, kesildikçe ifil ifil parlayan sönen alevciklere kinaye üşüdüğünün resmedilir. Üşüyerek de çırpınır. Çırpınarak da küçülür. Küçülerek de kaybolur.

Ocaklarda çamla, çirayla yanan, odun atıla atıla kayılan ateş, ta baca içlerine kadar harlı alevlerini yayarken her canlının mukadderatı olan hayat eğrisi gibi zirvelere çıkar. Aşağıda odunlar köze dönmeye başlayınca alevler engine iner. Ocak gönüle benzer. Şair “inersin gönül inersin”ona misal aralarda iner. Köz kızar ısı yayılır. Aleve dizginler vurulur.

Gönüle gem vurulur mu? Vurulamaz elbet. Ocak insan gibi. İnsan ocak başına oturur. Ocak kendi ocak olur. Ocakta alev, insanda muhabbet devri sürer gider.

De Bakalım. Ocak neymiş? Ocak üzere neler denmiş, neler söylenmiş? Atalar, deyime yüklemişler ocağı.

- Ocağı batmak
- Ocağı tütme
- Ocağı sönmek
- Ocağı kör kalmak
- Ocağına düşme
- Ocağına incir ağacı dikmek
- Ocağına darı ekmek

Atalar ocağı söze bağlamış.

- Ocağın yakışı odun, evin yakışığı kadın
- Ocak içinden tutuşur
- Ocak söndürenin ocağı söner
- Ocak külünü bekler, bülbül dalını bekler

Her coğrafyaya özgü evler, evlerde odalar, odalarda da ocaklar var. Kimi kenarlı, kimi, kimi düz, kimi çıkık, nakış nakış işlemeli. Hepsi evin en süslü cazip köşesi ocaklar.

Ocak başının yanı başında kurulur divan. Yere serili halı. İki tarafa sedir döşeli minderler ve yastıklar. Yastıklar nakış nakış işlemeli.

Ocak başında ya yaşlanmış, ya asılı duran kürek, maşa, küllük, bir ocağın başka bir ocağa muhtaç olmamasına durur bunlar.

Ocak başına komşu duvarlara asılı eşyalar. Duvarları konuşlanmış notlar, raflarda malzemeler, raflık /kaplık kiminde yüklük. Birde yanlarına konulmuş sandık, sehpa, vazolar, çiçekler.

Ocak başında oturma düzenleri misafire kalın döşekler, ikramlar. Büyükler başköşede sonra hizmet edenler en uçta veya ayakta. Söze de, işarete de ne hacet. Hizmetler, hürmetler.

Ocakların damlarda kale burun gibi yükselen bacalar. Bacaların tepesine yuva yapan leylekler. Damın zirvesinde yuvasında takırtılarla şakırdayan leylekler. Ocak başında neler neler anlatır bize. Haydi başlayalım söze.

Ne ocak başları bilirim. Doyumluk. Kazan kaynamış sofra serilmiş. Çoluk çocuk halkada kaşık çalmada, ekmek bölüşmede misafirler baş tacı.

Ne ocak başları bilirim. Alevler ipil ipil odunlar çıtır çıtır. Köz kor kor. Söz uzamada. Sohbet muhabbete dönme de.

Ne ocak başlasa bilirim. Bir köşesinde sokulu ibrik içinde ısınan su. Bir yanda kararmış demlikte demlenen çaylar. Kaynasın sohbetler içilsin çaylar. Ocağa sürülen cezve ve acılı bir kahve kırk yıla bedel.

Ne ocak başları bilirim. Döne döne ısınır üşünür, arkadan ısınır üşünür. He birde yağmurda ıslanmış kurum kokuyorsa, bir yanda alevler, bir yanda üst baştan çıkan buğlar.

Ne ocak başları bilirim. Konu komşular toplanır. Halleşir, dertleşir, izzet ikramlar sunulur. Misafirler ağırlanır.

Ne ocak başları bilirim. Yanan ateşin küllerine patatesler, soğanlar, yumurtalar gömülür. Pişince çıkarılır. Sıcaklar, üfürmeler, tuzlanıp, ikram edilmeler. İster tadımlık, ister doyumluk.

Ne ocak başları bilirim. Toplanır, sıcakta yumuşarken, alevler seyre dalarken saz söz ustaları bu cümbüşe katılırlar. Saz çalınır, türkü çağrılır. Hikâye manılar anlatılır. Cenkler okunur. Okuyan bir yana dinleyenler duyanlar bir yana dalmalar, ocağa seyre dalmalar. Acımazlar, sevinmezler, coşkular. Hüzünler, nazihatlar, ibretlik anlatmalar, susmalar baş sallamalar.

Ne ocak başları bilirim. Isınmalık.

Ne ocak başları bilirim oturmalık.

Ne ocak başları bilirim doyumluk.

Ocak başları öyleydi. Evin merkezi idi ocak başları Herkes orda toplanırdı. Ocak başları şehrin meydanına benzer. Toplanma, buluşma, hasbıhal, halvet yeri onun için çocukluktan kalan hatıralar ocak başlarında kalır.

Üç kelime vaki bizi anlatır. Ocak, bucağ, kucak. Derlerki bizim temellimiz ocaktır. Bu ocak bu topraklarda var olduğumuzdan bu yana bizi şekillendirir. Ocak mutfaktan öte, onula içine alan yaşanmışlıkların ta ortasında, bizi var eden tarafımız. Ona izafeten yaşama var olma davası gelir ocağa bağlanır.

Bizi bir arada tutan şeye ocak adı takılır.

Ocak yaşadıkça dirlik düzen de yaşar.Şimdi ocaktan mahrumuz.Yerine onun tadını tuzunu vermeyen yeni yeni yapılar alıyor. Alıyor ama net görünen ocakla beraber beslediğimiz, beslendiğimiz kültürümüz göçüyor.